

**Міністерство освіти і науки України  
Національна академія педагогічних наук України  
Асоціація університетів України  
Одеська обласна державна адміністрація  
Одеська міська рада  
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів  
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

---

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ  
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

**МАТЕРІАЛИ**

**III МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ**

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ  
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

**18-21 травня 2017 року**

**Місце проведення: Південноукраїнський національний  
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського  
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса  
2017**

**Ministry of Education and Science of Ukraine  
National Academy of Educational Sciences of Ukraine  
Association of Universities of Ukraine  
Odessa Regional State Administration  
Odessa City Council  
Odessa Regional Advanced Training Institute for Teachers  
Education and Culture Centre «Confucius Institute»**

---

**SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY  
NAMED AFTER K. D. USHYNsky**

**THIRD INTERNATIONAL CONGRESS  
«GLOBAL CHALLENGES OF PEDAGOGICAL EDUCATION  
IN ACADEMIC SPACE»**

**18-21 May 2017**

South Ukrainian National Pedagogical University  
named after K. D. Ushynsky  
26, Staroportofrankivska Str.

Odessa  
2017

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради  
Південноукраїнського національного педагогічного університету  
імені К. Д. Ушинського  
(протокол № 11 від 27 квітня 2017 року)

**Укладачі:**

**Чебикін Олексій** – доктор психологічних наук, академік НАПН України (голова)  
**Ананьєв Антон** – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)  
**Андрющенко Віктор** – доктор філософських наук, академік НАПН України (Україна)  
**Богущ Алла** – доктор педагогічних наук, академік НАПН України (Україна)  
**Білова Наталія** – кандидат педагогічних наук, приват-професор (Україна)  
**Балуба Ігор** – кандидат історичних наук, начальник відділу педагогічної та післядипломної освіти Міністерства освіти і науки України (Україна)  
**Бідний Григорій** – професор Університетського коледжу м. Нью Джерсі (США)  
**Богданова Інна** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Гаєвець Яна** – кандидат педагогічних наук, викладач (Україна)  
**Гайжугіс Альгірдас** – габілітований доктор гуманітарних наук, академік, член-кореспондент Академії наук Литовської республіки (Литва)  
**Дін Сін** – PhD, координатор Освітньо-культурного центру КНР «Інститут Конфуція» (Китай)  
**Джангулашвілі Леван** – професор (Грузія)  
**Джуринський Петро** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Долинський Борис** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Жаровцева Тетяна** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Жук Олександр** – доктор педагогічних наук, професор (Білорусь)  
**Задорожна Любов** – кандидат філософських наук, заступник директора Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів (Україна)  
**Койчева Тетяна** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Копусь Ольга** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Курлянд Зінаїда** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Мартінова Раїса** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)  
**Музиченко Ганна** – доктор політичних наук, професор (Україна)  
**Наумкіна Світлана** – доктор політичних наук, професор (Україна)  
**Осипова Тетяна** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Пальшкова Ірина** – доктор педагогічних наук, професор (Україна)  
**Попова Олександра** – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)  
**Саннікова Ольга** – доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України (Україна)  
**Симоненко Світлана** – доктор психологічних наук, професор (Україна)  
**Скворцова Світлана** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)  
**Тарасенко Ольга** – доктор мистецтвознавства, професор (Україна)  
**Хмель Наталя** – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)  
**Яковлева Марина** – кандидат психологічних наук, доцент (Україна)

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

**Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі** : матеріали  
Г 54 III Міжнародного Конгресу (м. Одеса, 18-21 травня 2017 року) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 678 с.

**ISBN 978-966-916-275-5**

До збірника ввійшли матеріали III Міжнародного Конгресу «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі», присвяченого узагальненню педагогічних, психологічних та соціально-політичних аспектів підготовки сучасного вчителя; системі формування духовного та інтелектуального потенціалу сучасної молоді; перспективним психолого-педагогічних концепціям підготовки вчителя в системі університетської освіти; інноваційним авторським педагогічним технологіям.

Збірник рекомендовано для широкого кола фахівців, які цікавляться проблемами педагогічної освіти.

**УДК 378.4:37.015.3+001**  
**ББК 74+72я43**

М. Я. Віленський розглядає поняття виховання у підростаючого покоління цінностей здоров'я і здорового способу життя є одним із пріоритетних напрямків розвитку національної фізкультурної освіти. Значущості набуває проблема збереження дітей від наркоманії, алкоголізму, девіантної поведінки. Саме тому, забезпечення здоров'язбережувального середовища для студентів є особливо важливим [1]. Так, за дослідженнями науковців, суспільство перебуває в дуже нездоровому стані, аналіз кількісних та якісних характеристик населення за останнє десятиріччя свідчить про те, що Україна нині на межі глибокої демографічної кризи, яка характеризується депопуляцією, старінням населення, зменшенням середньої тривалості життя. Занепокоєння викликає стан репродуктивного здоров'я молоді, яка є невід'ємною частиною здоров'я нації загалом і має стратегічне значення для забезпечення сталого розвитку суспільства [2].

Проблеми якості життя і здоров'я населення, особливо молоді, стали предметом значної уваги багатьох учених, громадських діячів та політиків, що знайшло своє відображення у законодавчих документах, а саме: Національній програмі «Діти України», «Репродуктивне здоров'я», Міжгалузевій комплексній програмі «Здоров'я нації», Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації», Законі України «Про вищу освіту», Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року». У державних документах звертається увага на виховання свідомого ставлення молоді до свого здоров'я та здоров'я інших, формування основ і гігієнічних навичок здорового способу життя, необхідності збереження і зміцнення їхнього фізичного, психічного здоров'я, пропаганду здорового способу життя. Виявлено, що у більшості навчальних закладів недостатньо застосовуються ефективні форми роботи з охорони здоров'я, не використовується потенційні можливості студентів у збереження і зміцненні здоров'я, формування ціннісного ставлення до здоров'я та здорового способу життя. Ціннісне ставлення до свого здоров'я у переважній частини молодого покоління є недостатньо сформованим.

Роль здоров'язбережувальної компетентності студентів та здорового способу життя є значною, адже студенти, які тільки починають свій шлях у дорослому житті, перебувають у незвичайних умовах, схильні до зниження імунітету, адаптаційних сил організму. Потрібно вчити студентів вести здоровий спосіб життя засобами спортивно-масової роботи, піклуватися про стан свого здоров'я.

### ***Література***

1. Віленський М. Я. Феномен цінності здоров'я в розвитку личности студента / М. Я. Віленський, О. Ю. Масалов // Педагогіка здоров'я. – 2009. – № 2. – С. 2-7.
2. Гончар Г. І. Організаційно-методичні умови формування мотивації студентів інститутів фізичної культури до професійно-прикладної фізичної підготовки : автореф. дис. ...канд. пед. наук : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Г. І. Гончар. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 19.

## **ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ГАНДБОЛІСТІВ: ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ**

**Романенко С. С.**

*Університет Ушинського, Україна*

Загальновизнаним на сучасному етапі гри в гандбол є твердження про те, що гандбол – це атлетична гра в умовах рівної конкурентної боротьби, що висуває високі вимоги не лише до рухових здібностей, але й до стану психофізичних функцій та індивідуально-типологічних властивостей нервової системи спортсмена. Саме тому одним з найбільш інформативних, прогностичних і значущих виявів інтелектуальних тактичних здібностей спортсменів, на думку дослідників (Ж. Л. Козіна, Л. А. Огороднікова та ін.), є вміння аналізувати ігрову ситуацію в жорстко лімітованому часовому проміжку та обирати найбільш ефективний спосіб вирішення тактичних ігрових задач шляхом формування алгоритму рішення.

Суть і зміст процесу ухвалення рішення в дослідженнях з когнітивної психології представлений низкою етапів: 1) відбором інформації; 2) розпізнанням образів; 3) оцінкою можливостей вибору. Науковці виокремлюють три типи мисленневих дій, характерних для процесу ухвалення рішень: 1) орієнтувальні дії (аналіз умов); 2) виконавчі дії (вибір прийомів рішення); 3) контролюючі дії (порівняння рішення з вихідними умовами задачі) [2].

Важливу роль у здійсненні змагальної діяльності відіграють психічні якості і властивості особистості гандболіста. Особливе місце відводиться процесам прийому, переробки, зберігання і передачі інформації (Ахмед Ореебі Ода, А. Ф. Вендрих, А. В. Родіонов, В. О. Романов та ін.). Для правильного вирішення тактичних задач гравці повинні володіти оптимальною інформацією про розташування партнерів на майданчику, місце знаходження м'яча, можливу протидію суперника,

сигнали тренера і партнерів тощо. Особливе значення при цьому мають характеристики зорового сприйняття й насамперед глибинного зору й обсягу поля зору. Якщо перше пов'язане з дистанційно-динамічними особливостями сприйняття об'єкта в русі, зі здатністю оцінити відстань до м'яча, який летить, або партнера, який рухається, то друге пов'язане з місцезнаходженням їх в ігровому просторі. Як правило, у певний момент зосередившись на основному об'єкті, спортсмен дії інших гандболістів контролює периферичним зором.

У процесі спортивного вдосконалення у гравців відбувається формування на базі різної сенсорної інформації своєрідних синтетичних відчуттів, комплексного сприйняття. З'являється «відчуття дистанції», «відчуття супротивника», «відчуття м'яча», «відчуття голу» тощо. Означені «відчуття» особливо загострені у спортсменів, які знаходяться в гарній фізичній формі, й згасають або не утворюються за недостатньої тренуваності або перетренованості [4].

До професійно значущих властивостей особистості гандболіста належать інтенсивність і концентрація уваги, її стійкість і швидкість переключення. Особливо великі вимоги гандбол висуває до уваги воротаря. Кидки майстрів цієї гри відрізняються неочікуваністю й стрімкою швидкістю (до 100 км/год) польоту м'яча. М'яч летить до воріт з відстані 6 м усього за 0,31 с. Для того, щоб зреагувати на кидок нападника, воротар повинен стежити за м'ячем безперервно протягом усієї атаки супротивника. Але час для затримки м'яча воротарем складає приблизно 0,8 с. [3]. Порівняння часу польоту м'яча до воріт та часу виконання прийому воротарем показує необхідність не лише спрогнозувати напрямок польоту м'яча, але й вчасно ухвалити рішення про його відбиття.

Не останню роль в успішному виконанні ігрових дій мають властивості візуального мислення, що забезпечують відтворюючу уяву. На основі інформації про місцезнаходження м'яча, розташування гравців гандболіст будує просторово-зоровий образ подальшої ситуації. Цей образ не лише просторовий, але й динамічний, оскільки гравець передбачає розташування об'єктів, які рухаються, через певний проміжок часу. На основі цього образу гравець й ухвалює рішення про подальші дії. Якщо ситуація на полі складається оптимально, ухвалення рішення здійснюється залежно від награних комбінацій, тоді як в екстремальних ситуаціях відтворююча уява, що допомагає передбачити подальший хід подій, стає дуже значущою. Разом з цими особливостями, для успішного удосконалення техніко-тактичної майстерності велике значення мають мнемонічні властивості пам'яті спортсмена, серед яких обсяг пам'яті, швидкість запам'ятовування, міцність збереження отриманої інформації і точність її відтворення в потрібний момент.

Отже, ефективність ігрової діяльності в гандболі зумовлена не лише фізичними можливостями і технічною упорядженістю спортсмена, але й тактичними здібностями, що виявляється в розв'язку ігрового мислення, змістом якого є уміння вирішувати ігрові задачі. Важливим механізмом вирішення ігрових задач є постійний процес ухвалення тих чи інших рішень, який і визначає, з одного боку, функціональні психофізичні можливості спортсмена, а з іншої – різні форми ігрової поведінки спортсмена.

Гандбол – гра колективна, де кожен гравець у взаємодії виконує техніко-тактичні дії і де повинен враховувати можливості своїх партнерів по грі й колективні дії супротивника. У цьому сенсі ігрові дії за своїм змістом є соціально-психологічними діями, і не можуть бути представлені лише як біологічні, що підкорюються певним потребам, або як фізичні, яким притаманні абстрактні «психологічні» властивості.

При збільшенні інтенсивності ігрових дій, при взаємодії в умовах дефіциту часу, зростання емоційних навантажень, дуже важливі інтелектуальні функції спортсмена, які забезпечують точну оцінку ситуації, раціональний вибір способу дії, на основі прогнозування подальшого розвитку ситуації гри. Насамперед, це оперативне мислення, яке безпосередньо здійснює рішення ігрових задач. Тактичні рішення – це результат, не стільки переробки інформації, скільки результат оперативної мисленнєвої діяльності, суть якого в ігровій ситуації полягає в процесі постійного ухвалення рішень. Основними факторами, що визначають швидкість і зміст ухвалення рішення є: актуалізація або знаходження готового способу дії; 2) вибір способу дії з вже наявних в арсеналі спортсмена засобів або 3) побудова нового способу дії.

Групу чинників, що зумовлюють поведінку спортсмена у грі в гандбол, умовно можна спроектувати на три різні системні площини – «тренер – спортивна команда», «спортсмен – організм» і «спортсмен – спортсмен». Кожна з виокремлених систем відображає певний тип взаємодії між своїми складниками, має свої закономірності протікання і прояву, і водночас, підпорядковані в межах загальної системи управління діяльністю спортсмена. Саме в центрі цих проекцій і знаходиться спортсмен, який під одночасним впливом численних факторів змушений приймати рішення.

### *Література*

1. Ивахин Е. И. Мышление и ориентировка в спортивных играх : Метод. рекомендации (гандбол) / Е. И. Ивахин. – Киев : Б. и., 1971. – 93 с.

2. Ильин Е. П. Структура психомоторных способностей / Е. П. Ильин // Психомоторика. – Л., 1976. – С. 4–22.
3. Латышкевич Л. А. Психологическая подготовка вратаря в игре гандбол / Л. А. Латышкевич, Л. Р. Маневич, Н. И. Хомутов. – Киев : КГИФК, 1975. – 41 с.
4. Хрыпов А. Б. Пути повышения оперативности игровой деятельности в гандболе : [метод. рекомендации] / А. Б. Хрыпов / ГЦОЛИФК. – М., 1992. – 25 с.

## ОПТИМИЗАЦИЯ СКОРОСТИ ПЕРЕМЕЩЕНИЯ ПЛОВЦА ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ СТАРТА И ВХОДА В ВОДУ

**Саламатов П. В., Бурдюжа С. В.**  
*Университет Ушинского, Украина*

В плавании проблема выполнения старта и прохождения стартового участка всегда была актуальной и вызывала интерес многих исследователей. На коротких дистанциях, выигрыш на стартовом участке дистанции (от 0,30 до 0,84 с) обеспечивает победу над пловцами, которые набирают скорость по дистанции быстрее [1]. На результативность стартового прыжка влияет: угол наклона ног, сгибания (бедро-голень), выталкивания, вылета и входа тела пловца в воду. А также: реакция; оптимальный градиент силы; время опоры; горизонтальная скорость полета [3]. Сокращение времени амортизации и подседа [4], преодоления 5,5 м, что способствует увеличению дальности полета до 4,2 м. Длина линии нарушения поверхности воды телом пловца составляла от 50 до 150 см. Вопрос сохранения скорости в фазе входа в воду

У 12 пловцов в возрасте 15-17 лет (I разряд и кандидаты в мастера спорта), измерялась длина тела, в положении лежа, руки вверх, а также расстояние между метками-ориентирами: от конца среднего пальца руки до плеча (в дальнейшем кисть-плечо); плечо – пояс; пояс – большой палец ноги (в дальнейшем пояс-стопа). Результаты анализа видеозаписи стартового прыжка (под синхронный звуковой и световой сигнал) в таблице 1.

Общее время выполнения стартового прыжка, включая вход в воду длилось –  $1,69 \pm 0,08$  с. Расстояние от края тумбочки до пальцев рук в момент окончания входа в воду составило –  $6,01 \pm 0,10$  м; скорость перемещения –  $3,57 \pm 0,23$  м/с. Коэффициенты вариации (V%), соответственно 4,8%; 1,6% и 6,4% указывают на высокую однородность результатов спортсменов. Однако по фазам картина несколько иная. Реакция на сигнал у пловцов однородна, разброс – 1,0 %.

Фаза отталкивания отличается значительным разбросом времени выполнения – 8,1% и скорости перемещения – 10%. Это обусловлено разными вариантами ухода со старта: быстрый уход со старта; задержка и выполнение глубокого сваливания с тумбочки.

Фаза полета. Значительный разброс результатов времени  $V = 14,3\%$  и скорости  $V = 17,2\%$  при высокой плотности пройденного расстояния  $V = 1,8\%$  означает, что попытка потянуться кистями рук как можно дальше и выиграть на дальности входа в воду успеха не принесет. Оптимальная дальность полета обеспечит вход в воду в одну точку (кисть, голова, плечи, таз, стопы).

Таблица 1

| Фазы и границы перемещения | Время (с)                         |             | Расстояние (м)                    |            | Скорость (м/с)                    |            |
|----------------------------|-----------------------------------|-------------|-----------------------------------|------------|-----------------------------------|------------|
|                            | X±m                               | V(%)        | X±m                               | V(%)       | X±m                               | V(%)       |
| <b>Старт (все фазы)</b>    | <b><math>1,69 \pm 0,08</math></b> | <b>4,80</b> | <b><math>6,01 \pm 0,10</math></b> | <b>1,6</b> | <b><math>3,57 \pm 0,23</math></b> | <b>6,4</b> |
| Реакция на сигнал          | $0,176 \pm 0,002$                 | 1,0         | -                                 | -          | -                                 | -          |
| Отталкивание               | $0,712 \pm 0,06$                  | 8,1         | $2,50 \pm 0,04$                   | 1,8        | $3,54 \pm 0,35$                   | 10,0       |
| Фаза полета                | $0,311 \pm 0,04$                  | 14,3        | $1,00 \pm 0,02$                   | 1,8        | $3,29 \pm 0,57$                   | 17,2       |
| Фаза входа в воду          | $0,491 \pm 0,04$                  | 8,9         | $2,50 \pm 0,04$                   | 1,8        | $5,09 \pm 0,44$                   | 8,6        |
| этап: кисть-плечо          | $0,081 \pm 0,01$                  | 11,9        | $0,73 \pm 0,02$                   | 2,6        | $9,17 \pm 0,94$                   | 10,3       |
| этап: плечо-пояс           | $0,135 \pm 0,02$                  | 13,1        | $0,63 \pm 0,02$                   | 2,4        | $4,73 \pm 0,54$                   | 11,4       |
| этап: пояс-стопа           | $0,275 \pm 0,04$                  | 14,8        | $1,14 \pm 0,01$                   | 1,2        | $4,23 \pm 0,59$                   | 14,0       |

Фаза входа в воду. Точка входа в воду зафиксирована на расстоянии – 3,50 м. Окончанием фазы входа в воду считается не погружение тела пловца в воду, а момент перемещения стоп за место, где пальцы рук коснулись поверхности воды. Отмечено существенное увеличение средней скорости перемещения, но дальнейшие исследования показывают, что скорость перемещения может быть значительно выше.